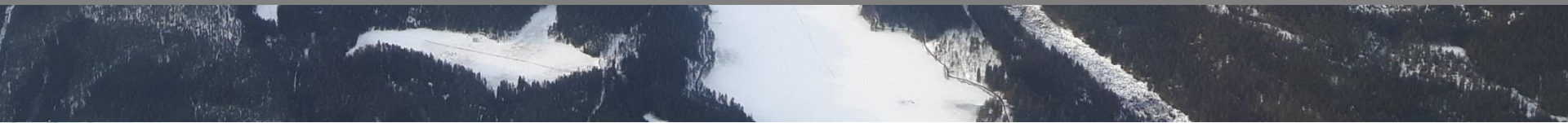

Implikasjoner av større regioner for den regionale samfunnsutviklerollen

Gro Sandkjær Hanssen og Hege Hofstad
By og regionforskningsinstituttet, NIBR, HiOA

Utgangspunktet:

Behov for regional retningsgivning, mobilisering og samordning – at noen tar en kommuneoverskridende samfunnsutviklerrolle

Spørsmål

- Større regioner som en demokratireform?
- Hvordan kan økt størrelse påvirke de tre dimensjonene av samfunnsutviklerrollen?
- Forutsetninger: Oppgaver og myndighet
- Forutsetninger: Den regionale politikerrollen
- Forutsetninger: Sektorovergripende perspektiv både hos forvaltning og politikere

Større regioner som en demokratireform

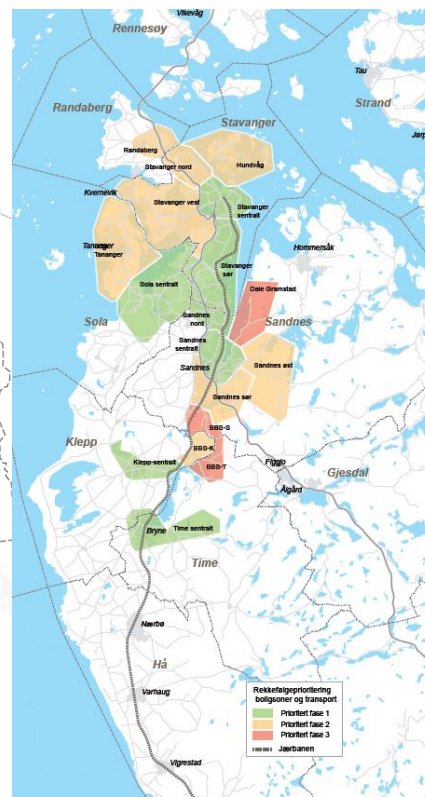
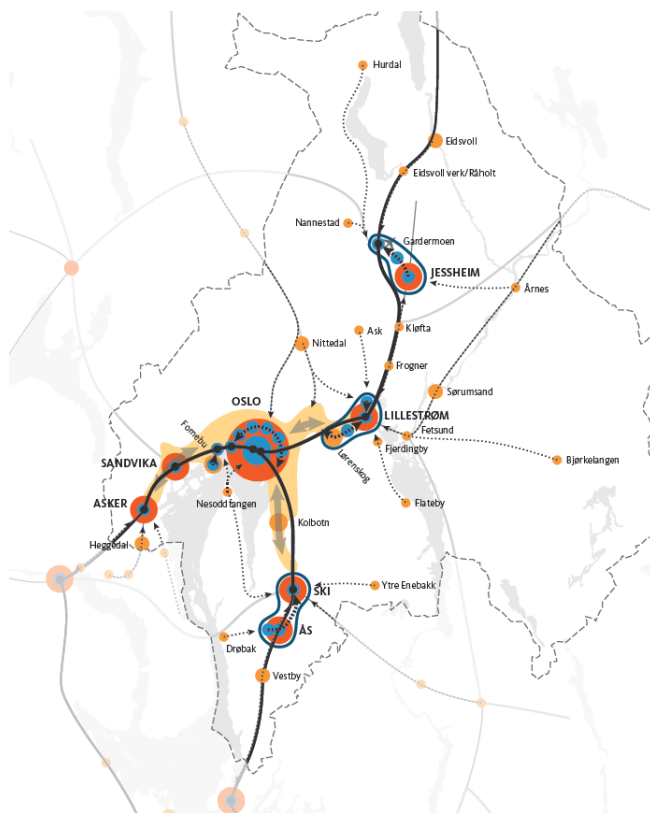
1. En regional samfunnsutviklerrolle krever politisk helhetstenkning

«det trengs målrettet politikk som tenker på hele regionen når hver enkelt kommune utformer politikk» (Menon 2015)

- Helhetstenkning på tvers av kommunegrenser
- Helhetstenkning på tvers av sektorer
- Helhetstenkning på tvers av forvaltningsnivåer (fragmentert offentlig myndighet)
- Helhetstenkning over tid

2. Større regioner – mer funksjonelle for å sikre bærekraftig vekstkraft

- ABS-regioner, vannregioner

Figur 3.6: Prinsippskisse som viser rekkefølgeprioritering / rekkefølge

3. Partnerskapslogikk mellom stat-regioner (fk) fordrer sterkere parter

- Den regionale samfunnsutviklerrollen må sees i nasjonal kontekst
 - Den forvaltningsmessige bindeleddsfunksjonen – regional fortolker av statlige signaler overfor kommunene
 - Kanalisering fra kommunene og oppover
- Behov for bedre samspill mellom nivåene
 - Må en makt- og myndighetsforskyvning til

3. Partnerskapslogikk mellom stat-regioner (fk) fordrer sterkere parter

- Partnerskapslogikken (forhandlings- og avtaleorganiseringen) som griper om seg:
 - Forutsetter sterkere aktører på lokalt nivå (kommuner) og regionalt nivå (fylkeskommuner/regioner)
 - For å kunne parere forhandlingspartnerne fra statlig nivå
 - Både når det gjelder kompetanse og forhandlingstyngde.
- Om ikke vil de ikke være i stand til å fremme innbyggernes interesser innenfor en slik partnerskapslogikk

Størrelse og de tre dimensjonene av samfunnsutviklerrollen

Gi strategisk retning til samfunnsutviklingen

- Avdekke og skape konsensus om regionens utfordringer
- Etablere omforente mål, gjennom aggregering av preferanser
- Velge strategisk retning for utvikling
- Forankre hos alle relevante aktører
- Bruke samfunnsplanlegging og arealplanlegging som verktøy

Mobilisere privat sektor, kulturliv og lokalsamfunn

- Mobilisere ressurskontrollerende aktører
- Mobiliserende (plan)prosesser
- Stimulere til samarbeid, etablere arenaer og møtesteder
- Nettverksnode: facilitere, etablere arenaer hvor aktører kobles
- Incentivordninger som bygger opp rundt den valgte retningen

Samordne, koordinere offentlig innsats og virkemiddelbruk

- Samordne sprikende sektormyndigheter og forplikte dem
- Regional plan som retningsgivende for samordnet innsats og virkemiddelbruk fra ulike offentlige aktører
- Bindeledd mellom forvaltningsnivåer
- Veilede

Størrelse og strategisk retningsgivning

Styrkes

- Det forvaltningsnivået som best kan utforme en politikk som ser bo-, areal-, transport- og regional utvikling i sammenheng
- Mer variert kompetanse- og næringsmiljøer gir muligheter for hensiktsmessig lokalisering, triple/quadruple helix etc
- Vitalisere regional utvikling som policy-felt (Sverige)

Om større regioner også får mer myndighet og oppgaver:

- Større portefølje vil gi regionene flere virkemidler tilgjengelige til å påvirke regional utvikling (mer kraft)
- Statlig detaljstyring kan reduseres, i og med at regionene vil representere tyngre kompetansemiljøer.
- Regional plan kan få større tyngde som politisk styringsvirkemiddel, og kan bidra til effektiviseringsgevinst ved klarere retningsgivning.

Størrelse og strategisk retningsgivning

Utfordringer

- Krever omfattende forankringsarbeid i kommunene
- Større regioner vil innebære flere kommuner, men kommunesammenslåinger kan endre bildet
- Må sikre godt samspill mellom fag og politikk, kan bli mer utfordrende med større og mer spesialiserte administrasjoner

Størrelse og mobilisering

Styrkes

- Lettere å fasilitere nettverksarenaer, fordi regionene kan få *tyngre ressurser og virkemidler som trekker aktørene til bordet* (økonomiske stimuleringsmidler, kunnskap og kompetanse).
- Subregionale møteplasser kan styrkes ved å få større kapasitet

Størrelse og mobilisering

Utfordringer

- For store regioner kan ha vanskeligheter for å opprettholde den lokale kjennskapen til næringsliv, kulturliv og sivilsamfunn (se komparative fortrinn etc).
- Avhengig av subregionale møteplasser
- Må se subregioner i sammenheng

Størrelse og samordning

Styrke

- Regionaliseringen av virkemidler kan føre til en mer konsentrert, samordnet innsats av virkemiddelbruken.
- Dette er i tråd med prinsippene om «smart spesialisering» (EU), om at virkemidler til regional utvikling skal spille samme og ikke underminere hverandre.
- Et redusert antall regioner kan i større grad harmonisere sine grenser med den regionale stat sine geografiske inndelinger.

Forutsetninger: oppgaver og myndighet

Oppgaver som kan understøtte dimensjonene:

Utvidet myndighet:

Utviklingsorienterte oppgaver:

Incentiver:

Gi strategisk retning til samfunnsutviklingen

Pålagt planlegging

Veimyndighet + adm, kollektivtransport

Regionale planer med sterkere forpliktelse overfor regional stat

Arbeidsmarkeds- og sysselsettingspolitikk

Utv.orientert opplæringskompetanse og forskningspolitikk

Skjønnsmidler, tilskudd fra ulike regionale statlige aktører, som FM, Innovasjon Norge

Mobilisere privat sektor, kulturliv og lokalsamfunn

Kulturpolitikk: forvalte tilskudd + institusjoner

BU-midler

Utviklingsorientert bosetting- og inkludering av flyktninger

Veiledningsoppgaver

Samordne, koordinere offentlig innsats og virkemiddelbruk

Samordning av innsigelser

Regional miljøpolitikk
- Vannforvaltning
- Klima

Kunnskapspool for kommunene

Forutsetninger: forpliktelse

Forpliktelse – statlige sektor myndigheter

- Økt forpliktelse mellom nivåene gjennom eierskap til prosess og resultat
- Styrke formelle forpliktelsesredskap overfor statlige sektormyndigheter

→ Begge deler er viktig, men sterkere formelle forpliktelsesredskap er helt nødvendig å innføre.

Formelle forpliktelsesredskap – regional plan

- **Skjerpe forpliktelsesparagrafen til regionale planer i PBL 2008 (§ 8-2), for å forplikte både kommuner og statlige myndigheter**
- **Utviklingsavtalemодellen**
 - kan bli brukt på flere felt for å kompensere for manglende myndighets- og oppgaveoverføring
 - Et viktig premiss er at det finnes regionale planer som legges til grunn for avtalene
 - Helhetlig regional utviklingsavtale /utviklingsprogram
 - Byutviklingsavtalemодell
 - Politisk bindende utviklingsavtaler på andre områder, som folkehelse, sosialt bærekraftig byutvikling, vannforvaltning, kompetanseutvikling

Formelle forpliktelsesredskap – regional plan

- **Legge forpliktelsen inn som en rettsregel (forpliktelsesparagraf) i sektorlover, eventuelt i forskrifter.**
- **Departementene må gi tydelig instruks til sine underliggende direktorat og regionale ledd**
 - om forpliktende deltakelse i regionale planprosesser
 - og at de legger regionale planer til grunn for sin virksomhet
- **Styringssystemene (mål- og resultatstyring) departementene har overfor sine underordnede etater må i større grad ta opp i seg mål om tverrsektoriell samordning.**
- **Styrke regionenes myndighetsutøvelse ved å få et klarere samordningsmandat.** For eksempel kan nye regioner overta fylkesmannens oppgave med å samordne og avskjære innsigelser til kommunale planer.

Forpliktelse – kommuner

- Krav i PBL om å gi retning
 - Krav om regionale planer med planretningslinjer og planbestemmelser (evt strategi)
 - Utviklingsavtaler knyttet til gjennomføringen
- Mer strategisk innretning på planene
 - Tydelighet
 - Involvering
- Klarere forventinger til folkevalgte regioner om å følge opp planen
 - Klarere forventinger om å bruke innsigelsesmyndigheten sin
- Avgjørelsesmyndigheten for innsigelser
 - Stoppe på det regionale folkevalgte nivået?
 - Krever mer omfattende meklingsordninger
- Behov for konsistens i politikken
 - regional og nasjonal politikk

Forutsetninger: rom for regionspesifikke utøvelse av rollen

- Utøvelsen av den regionale samfunnsutviklerrollen må nødvendigvis være regionspesifikk
- Samspill mellom region/ og kommuner varierer – bør strømlinjeformes? For å sikre forankring i kommunene?

Forutsetninger: den regionale politikerrollen

Den regionale politikerrollen

Organisering

- Formelt skille mellom regionalpolitikerrollen og lokalpolitikerrollen
 - Endre valglovens § 3-3.
- Flere heltidspolitikere, bedre kapasitet
- Parlamentarismemodell vs formannskapsmodell
 - Hva gir best forutsetninger for en omforent strategisk retning
 - Som kan holdes over tid?

Den regionale politikerrollen

Holdningsendring

- Klarere uttrykte nasjonale forventninger til regionalpolitikerrollen
- Ha et regionalt blikk og lokal kjennskap (kjenne subregionene)
- Ta ut det potensialet for politisk styring som finnes i PBL 2008

Forutsetninger: sektorovergripende perspektiv hos både adm og pol

Sektorovergripende perspektiv

- Strategisk sektorovergripende perspektiv hos politikerne
 - Organiseringsmodell
 - Planer og strategier
- Sektorovergripende perspektiv hos adm
 - Organisering: på tversarenaer
 - Planprosesser som møteplasser
- Strømlinjeforme samarbeids- og nettverksmodeller
 - Få inn aktører fra privat og offentlig sektor
 - Fra flere sektorer internt

Styrker hverandre gjensidig

An aerial photograph showing a large, irregularly shaped lake in the center, surrounded by a dense urban area. The city extends to the edges of the frame, with various buildings and structures visible. The sky is overcast with soft, grey clouds. The overall scene is a wide-angle, high-altitude view of a coastal city and its surrounding water body.

Takk for oppmerksomheten!

gro.hanssen@nibr.hioa.no

